

příjmy z úhrnného platu školního. Výše dávek školních okresů jest v některých zemích pevně stanovena a to v Čechách a v Krajině až do 100/0, v Dolních Rakousích do 80/0 resp. s připočtením okresní dávky za aequivalent školního 280/0, v Haliči a Štýrsku za přírážky odváděné k zemskému fondu školnímu do 30/0 resp. 70/0 veškerých přímých daní i se státními přírážkami. V Gorici a Gradišce není v zem. zákoně ze dne 6. května 1870 č. 30 z. z. (§ 55) stanovena určitá výše daně okresní. Potřeba školního okresu dávkami školního okresu neuhrazená zapravuje se v Čechách a v Dolních Rakousích z prostředků zemských; v Krajině potřebí jest zákona zemského ku vyšší dávce školních okresů. Dávky ty odvádějí se jako ostatní příjmy školních okresů v Čechách, Istrii, Krajině a Dolních Rakousích do okresní pokladny školní při každém okresu zřízené, v Haliči a Štýrsku do zemského fondu školního, jelikož tam zrušeny byly dříve zmíněnými zákony o konkurenci školní okresní školní pokladny původně stávající. Při městských okresích školních nese obec školní okres tvořící ony výdaje, které uvaleny jsou jinak na zemské školní okresy, a zvláště ohledně Čech podotknouti sluší, že dle § 32 zem. zák. ze dne 24. února 1873 č. 16 z. z. městské školní okresy nemají nároků na příspěvky z prostředků zemských a že tudíž uhrážovati musí samy veškeré výlohy na školství národní. Také městský školní okres vídeňský musí sám obstarávati bez příspěví země všechny náklady se školstvím národním spojené.

Oleje minerální.

I. Živnostenské právo.

Dovolný obchod s minerálními oleji jest živností volnou. Náleží tudíž drobný prodej minerálních olejů mezi ona obchodní oprávnění, jichž se nabývá ohlášením obchodní živnosti bez omezení na určité zboží nebo určité druhy zboží (§ 38 al. 1 živ. ř.). Může však drobný prodej minerálních olejů býti pojat i v jednotlivá obchodní oprávnění omezená na určité druhy zboží. Avšak provedení této zásady uskutečniti má teprve nařízení, jež stanoví, která obchodní oprávnění s tím kterým souhrnným jménem se pojí. Do vydání takového nařízení rozhodují v jednotlivých případech úřady živnostenské (vým. min. obch. ze dne 2. ledna 1884 č. 401322). Nejrozšířenější z minerálních olejů jest petrolej. Obchod petrolejem provozuje dle stávajících zvyků celá řada živnostníků, zejména dle dobrozdání obch. a živn. komor jsou oprávnění k obchodu petrolejem: obchodníci zbožím smíšeným (obch. a živn. komora v Celovci, obchodníci zbožím osadnickým (obch. a živ. komora v Praze), kramáři (obch. a živn. komora v Innomostí). Živnostenské provozovárny a místnosti k uchování minerálních olejů (továrny na olej) podléhají předpisům o řízení ediktálním (§§ 28 až 34 živn. ř.).

II. Opatření živnostensko-policejní.

Hledě k velikému nebezpečí požáru a k úvaze, že dle úsudku znalců stupeň zápalnosti jest různý a že ze zevnějších známek jej stanoviti nelze, jakož i že hořících přirozených a umělých minerálních olejů vodou nelze uhasiti, vydalo min. nař. ze dne 17. června 1865 č. 40 ř. z. řadu bezpečnostních pravidel a sice:

1. Minerální oleje smí býti zasýlány toliko v takových obalech nebo nádobách, kteréž nedopouštějí vypařování, vypocování nebo prosákání obsahu, a kteréž při dopravě nepodléhají snadno poškození. Tyto obaly nebo nádoby buďtež označeny slovy »snadno zápalné«.

a) Po dráze smějí býti minerální oleje dopravovány toliko vlaky nákladními a to na konci vlaku, jehož poslední vůz však musí míti obsah jiný. Na vozech s mineralními oleji nesmí býti umístěny hořící svítilny, aniž jiné lehké zápalné nebo výbušné látky. Vozy tyto nesmí býti chovány v místnostech krytých a musí na obou stranách býti opatřeny lístky s nápisem »snadno zápalné« (feuegfährlich). Minerální oleje nesmí se nakládati ani skládati v železničních skladištích, nýbrž na místech volných, kde není žádných hořlavých látek. Adresát má si je ihned odebrati.

b) Při dopravě po řekách a průplavech smí se minerální oleje nakládati toliko na místech místním úřadem vykázaných. Loď s takovým nákladem smí přistáti vždy jen v přiměřené vzdálenosti od ostatních lodí a obydlených budov; vůdce lodi dospěv na místo určené má ihned oznámiti místnímu úřadu, že přistála loď obsahující minerální oleje a má množství jejich vykázati nákladním listem. Na to odeběře se loď na místo místním úřadem stanovené, jež bez jeho dovolení nesmí opustiti; olej pak musí na místě a v době týmž úřadem určené býti složen. Tvoří-li minerální oleje jen nepatrnou část nákladu, musí dotyčné colli a nádoby býti uloženy v lodních prostorách zcela oddělených nebo na palubě, ale vždy odděleně od ostatního lehkého zápalného nebo výbušného zboží; nakládány a skládány smí býti toliko v místech, kde jiných hořlavých látek není. Veze-li loď minerální oleje, nesmí přijímati cestující; při jich nakládání nebo skládání jest zapověděno rozdělání ohně nebo světla a rovněž kouření tabáku.

c) Lodi po moři přicházející s nákladem skládajícím se zcela nebo z větší části z minerálních olejů musí zakotviti na otevřené rejdě a smí veplouti do vnitř přístavu teprve tenkrát, vyhoví-li nařízením přístavního a místního úřadu. Lodi, jichž náklad z části záleží v minerálních olejích, musí za tím účelem přibrati úředně zřízeného dohlážitěle, za jehož dozoru se pak náklad složí.

d) Dopravují-li se minerální oleje po jiných cestách, nesmí vozy jimi naložené býti chovány v prostorách krytých a musí o stálý dozor býti postaráno.

2. Obchod minerálními oleji.

Minerální oleje, ligroin a jiné tekuté látky osvětlovací se zápalnou teplotou pod 30⁰ Réaumura smí býti prodávány v drobném prodeji toliko v plechových láhvích, na nichž musí býti vyznačeno jméno látky a výstraha: »snadno zápalné, láhve v blízkosti světla nebudtež vyprázdňovány, uschovány buďtež na chladném místě dobře uzavřeny«. Tento předpis platí též o plechových láhvích, jež kupec sám dodává. Osvětlovací látky zejména v drobném prodeji, neužívá-li se neprodyšného aparátu, smí býti do láhví převáděny toliko za denního světla, na vzdušných místech a nikoli v blízkosti plamene, doutnajícího tabáku nebo vůbec žhavého tělesa.

3. Uschovávání.

Mineralní oleje, jež se nesmí prodávati jako látky osvětlovací, mohou, přesahuje-li jejich množství 5 centnýřů (q), býti uloženy toliko v budovách neobydlených a od obydlených budov přiměřeně vzdálených. Těchto opatření netřeba šetřiti při menším množství; oleje musí však býti chovány v nádobách dobře uzavřených vypařování obsahu nedopouštějících, a v obou případech musí prostory, v nichž oleje jsou uschovány, býti zabezpečeny proti ohni a musí míti dobrou ventilaci. Veškeré otvory, zejména okna a dvře buďtež tak opatřeny, aby je bylo možno zevně uzavřiti a to

způsobem neprodyšným, aby přístup vzduchu mohl býti zamezen a tak požár snáze uhašen. S volným světlem do těchto místností vstupovati jakož i tabák tamže kouřiti jest ovšem zapověděno.

4. Výroba minerálních olejů z dehtu a destilace surových dehtových a zemních olejů nesmí býti provozována v místnostech uzavřených; továrny musí býti od obytných stavení v přiměřené vzdálenosti, kterou živnostenský úřad určí od případu k případu. Přístroje destilační musí býti tak zařízeny, aby prostora pro oheň od čistírny, ve které překapaný olej se shromažďuje, zdí dokonale byla oddělena. Surový olej budiž tak umístěn, aby v případě požáru továrny před ohněm byl chráněn.

5. Kromě cit. nař. ze dne 17. června 1865 vydána ještě řada předpisů upravujících obchod minerálními oleji; tak dle výn. min. fin. a min. obch. ze dne 29. prosince 1865 č. 5 ř. z. nesmí býti přírodní nebo umělé minerální oleje přijímány v celní úřední skladiště. Min. nař. ze dne 27. ledna 1866 č. 14 ř. z. stanovilo zápalnou teplotu minerálních olejů sloužících za látku osvětlovací nejméně na 30⁰ Réaumura; nař. ze dne 10. února 1868 č. 13 ř. z. připustilo lehko zápalné minerální oleje, vyjmajíc petrolej, jako látky osvětlovací a zároveň vytklo přiměřená bezpečnostní opatření; nař. ze dne 18. prosince 1883 č. 2 ř. z. podrobeny min. oleje v pohraničním okrese Haličském oproti Rusku a v pohraničním okrese Bukovinském oproti Rusku a Rumunsku ve smyslu § 337 cel. a st. monop. řádu státní kontrole, z níž vyňato toliko množství do 3 kilogramů avšak jedině při výrobě neživnostenské.

III. Daň z minerálních olejů.

Základ pro daň z minerálních olejů tvoří zák. ze dne 26. května 1882 č. 55 ř. z. s vykonavacím nař. č. 78 ř. z. z r. 1882, kterýž však ohledně vymezení předmětu daně, jakož i ohledně obvodu platnosti podstatně byl změněn zák. č. 52 ř. z. z r. 1887 (novella o celním tarifu) a č. 79 ř. z. z r. 1891.

1. Předmět, podmět a výše daně.

Předmětem daně jest minerální olej, který v královstvích a zemích v říšské radě zastoupených raffinací (čištěním) byl vyroben a jehož hustota při 12⁰ Réaumura není větší než 880 stupňů (t. j. 880 tisícin hustoty čisté vody (§ 2 ř. z. č. 55 z r. 1882 ve znění upraveném poznámkou k číslu sazby 121 novelly o celní sazbě č. 52 ř. z. z r. 1887). Daň obnáší 6 zl. 50 kr. z každých 100 kilogramů čisté váhy (netto) takového minerálního oleje (§ 2) a má ji zapřaviti podnikatel čistírny minerálních olejů (§ 3) prve, než minerální olej z provozovárny (§§ 10 a 17) byl odstraněn (§§ 23 a 24), leč by bylo povoleno uvěření daně z minerálních olejů (§ 24). Minerální olej, jehož hustota při teplotě 12⁰ Réaumura jest menší než 770 stupňů, slouží-li za prostředek rozlučovací neb extraktní, jest za jistých podmínek a opatrností od daně spotřební osvobozen (§ 5); totéž platí o minerálním oleji sloužícím ke hnaní hybadel a k čistění šachet petrolejových (zák. ze dne 29. června 1896 č. 105 ř. z.).

2. Vybírání daně.

a) Každá čistírna minerálních olejů jest podřízena úřednímu dozoru; finanční orgány mají tudíž právo za dne kdykoli, v noci pak, pokud noční práce trvá, volně, jinak v průvodu osoby vrchnostenské nebo člena obecního představenstva v provozovací místnosti vstoupiti a tam kontrolu vy-

konávati, a podnik jest povinen při kontrole potřebnou pomoc jim poskytnouti (§ 15).

b) Odstraňování minerálních olejů z provozovárny smí se díti toliko za dne (§ 17), po cestách k tomu výslovně určených (§ 18), po předcházejícím ohlášení a zdanění příslušného množství minerálních olejů (§ 23 cit. z.).

c) Kolem každé čistírny minerálních olejů určí se s ohledem na místní poměry jistý obvod v šířce nejvýše 5 km (kontrolní obvod); každý transport minerálních olejů uvnitř tohoto obvodu musí býti kryt boletou odbytou (§ 20 cit. z.); každý, kdo uvnitř tohoto území má více než 20 kg minerálního oleje dani podrobeného (hustoty pod 880 stupňů), k žádosti finančních orgánů má prokázati původ jakož i zdanění nebo vyclení jeho (§ 19 cit. z.), konečně každý, kdo uvnitř tohoto území provozuje prodej minerálních olejů, má vésti úředně upravený rejstřík o prodeji a za každý prodej 20 kg převyšující má zapraviti prodejovou boletu ku krytí transportu v kontrolním obvodu (§ 22 cit. z.).

d) Kdo provozuje resp. zamýšlí provozovati čistění minerálních olejů, má

a) nejdéle do 4 týdnů před zahájením výroby předložiti místně příslušnému finančnímu úřadu I. instance průkazy v § 7 cit. z. uvedené o povaze provozovacích místností a nádob, jakož i náradí, o technickém postupu atd. Finanční úřad provede na základě toho místní ohledání, zakáže zařízení, jimiž finanční kontrola se stěžuje a sepíše o výsledcích místního ohledání protokol, kterýž tvoří základ pro úřední kontrolu (§§ 8 a 10 cit. z.). Každá změna takto vyšetřeného stavu budiž předem ohlášena (§ 9 cit. z.).

β) Podnikatel jest povinen zříditi a úřadu ohlásiti správce závodu (§ 7 cit. z.), jakož i osobu, která v nepřítomnosti podnikatelově v provozovárně má býti přítomna, a kontrolujícím finančním orgánům podati na jeho místě žádaná vysvětlení (§ 9 cit. z.).

γ) Podnikatel musí míti pohotově pro finanční orgány váhu cejchovanou k odvažování minerálních olejů způsobilou, hustoměr na minerální oleje a teploměr dle soustavy Réaumurovy (§ 13 cit. z.).

δ) V každé čistírně minerálních olejů musí býti veden podrobný rejstřík o prodeji minerálních olejů (§ 20 cit. z.), a finanční úřad I. instance má právo do veškerých živnostenských knih podniku kdekoli vedených nahlédati a z nich výpisy činiti o objednávkách, o užití i odbytu minerálních olejů (§ 21 cit. z.).

ε) Podnikatelům čistíren minerálních olejů, kteří sami jednou nebo jich správci dvakráte právoplatně byli odsouzeni pro zkrácení daně z minerálních olejů, může býti uloženo vedení i dalších zápisů v § 20 cit. z. vyznačených. Při dočasném zastavení závodu mohou přístroje úřední pečeti býti uzavřeny (§§ 11 a 12 cit. z.); bylo-li provozování úplně zastaveno, budiž ze zásoby minerálních olejů v místnostech provozovacích se nacházející daň spotřební zapravena (§ 9 cit. z.).

3. Poplatné jednání a tresty.

Dle § 323 tr. zák. důch. jest poplatným ono jednání, které účelu zjištění nebo výměry dávky musí býti ohlášeno. Při dani z minerálních olejů jest to jediné a výhradně odstranění minerálního oleje z provozovárny (definice téže v § 10 cit. z.). Toto jednání budiž ohlášeno úřadu podniku oznámenému nejdéle 6 hodin před vyklizením minerálního oleje

z provozovárny s udáním dne a hodiny, kdy zásylka má býti vypravena, dále s udáním počtu, znamení a čísel nádob jakož i váhy zásylky a příslušné spotřební dávky, jež zároveň témuž úradu, ač nebyla-li uvěřena, budiž zapravena (§§ 23 a 24 cit. z.). Pokud osvědčení příslušné (boleta o zaplacení nebo uvěření daně) se nenalézá v provozovárně a to v rukou toho, kdo jest povinen finančním orgánům zprávy podávati, nesmí minerální oleje z provozovárny býti odstraněny (§ 25 cit. z.). Rovněž nesmí se tak státi před uplynutím doby ohlášené, aniž (§ 25 cit. z.) u větším množství (§ 30 cit. z.), aniž konečně po uplynutí hodiny od okamžiku ohlášeného (leč by průtah byl způsoben úředním vyšetřováním). Přestoupení těchto předpisů tvoří těžké důchodkové přestupky, kteréž se trestají dle §§ 323 a 349 důch. tr. zák. a v Dalmacii, kde tento zákon neplatí, dle zák. č. 94 ř. z. z r. 1882; při tom pokládá se správce závodu za pachatele každého neohlášeného neb od ohlášení uchylujícího se vyklizení minerálního oleje, jež stalo se v době jeho nepřítomnosti v provozovárně; za peněžité pokuty ručí podnikatel (§ 31 cit. z.). Rovněž správce závodu za ručení podnikatelova povinen jest zapraviti poplatek pro zkrácení daně vyměřený (§ 3 cit. z.).

Omyl (v právu občanském).

I. Pojem a rozdělení.

Omyl (error) spočívá ve vadné, nesprávné představě o jistém předmětu. Předmětem omylu jest buď pravidlo právní nebo skutečnost. Podřadí-li se faktum pravidlu právnímu, jest omyl buď právní nebo faktický, dle toho, zda se kdo mýlí v návěsti hořejší, pod kterou ono podřadeno býti má, aneb v návěsti dolejší, která podřaděna býti má. Omyl je neomluvitelný, jestliže mýlícimu se lze hrubou nedbalostí přičísti, jinak jest omylem omluvitelným (error justus probabilis). Omyl právní je zpravidla neomluvitelný, poněvadž nikdo se nemůže omlouvatí neznalostí zákona, jakmile byl tento řádně prohlášen (§ 2 o. o. z.). Omyl faktický bývá zpravidla omluvitelný, poněvadž jednající všechny skutečnosti řádně znáti a o nich poučiti se nemůže. Toto různění omylu má význam zejména ohledně břemene důkazního (§ 104 s. ř.). Odvolává-li se kdo na omyl právní a tvrdí, že je omluvitelný, musí to dokázati, poněvadž omyl právní zpravidla je neomluvitelný, kdežto naopak při omylu faktickém musí ten, kdo mýlícimu se hrubou nedbalostí vytýká, tuto dokázati. Omyl ve smyslu občanskoprávním, ať je to již nevědomost neb omyl v užším smyslu, může se naskytnouti při všelikých jednáních neb opomenutích stran, kteréž mohou míti v zápětí nabytí nebo pozbytí práv. Ježto pak též soudci začasť přísluší o právech stran rozhodovati, buď je přiznati neb odepřiti, má zajisté omyl i v řízení soudním dosti značný význam. Jest tudíž k omylu přihlížeti jednak v oboru materiálního občanského práva (všeobecného i zvláštního) jednak v oboru formálního práva (totiž v řízení ve věcech sporných i nesporných).

II. Právo občanské.

1. Omyl skutkový jest zpravidla omluvitelný, zejména týká-li se právního stavu nebo jednání cizího na př.: při uzavírání smluv s osobami k tomu nezpůsobilými (§§ 248 a 866 o. o. z.). Výjimečně jest skutkový omyl neomluvitelný, lze-li hrubou nedbalostí mýlícimu se přičísti, jako zejména týká-li se omyl vlastního právního stavu nebo vlastního jednání na př. opomene-li kdo do knih veřejných nahlédnouti (§ 443 o. o. z.).